

Zmiany demograficzne zachodzące w polskim społeczeństwie – z uwzględnieniem wzrastającej liczby osób starszych

We współczesnym świecie następują znaczące zmiany demograficzne. Głównie spowodowane są one stale postępującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa, wydłużeniem przeciętnego czasu trwania życia, spadkiem przyrostu naturalnego, a co się z tym wiąże, zmianą modelu rodziny¹. Według prognoz, odsetek osób w wieku emerytalnym (60 lat i więcej dla kobiet oraz 65 lat i więcej dla mężczyzn) do 2050 roku w skali światowej wzrośnie z 11% do 25%, natomiast w samej Europie z 27% do 51%².

Te przemiany demograficzne można zaobserwować także w społeczeństwie polskim, w którym obecnie następują „procesy ludnościowe określane mianem drugiego przejścia demograficznego”³. Charakteryzują się one niską liczbą urodzeń, spadkiem liczby zawieranych małżeństw oraz przesuwaniem średniego wieku rozrodczego i zakładania rodzin⁴. Tendencje te posiadają różne tempo i stopień występowania, jednak z prognoz GUS wynika, że z upływem lat będą się nasilać.

W naszym kraju zauważa się także zjawisko starzenia się społeczeństwa oraz stały wzrost liczby osób w wieku emerytalnym. Już 2002 roku osiągnięty został poziom ponad 14% osób w wieku emerytalnym w skali całej populacji kraju, co uznawane jest za granicę zaliczania państwa do grup starzejących się społeczeństw. W kolejnych latach proces ten uległ jeszcze większemu nasileniu, czego przyczyną jest między innymi spadek przyrostu naturalnego⁵. Według przewidywań GUS liczba osób w wieku emerytalnym wzrośnie z niemal 6,5 mln w 2010 r. do co najmniej 9,6 mln w roku 2035, co stanowić będzie 26,7% całej populacji kraju⁶. Poniższa tabela przedstawia prognozę ludności Polski w wieku poprodukcyjnym według płci, do 2035 roku.

¹ Przyczyny zmian demograficznych na podstawie artykułu: D. Błasiak, Wiesława Walkowska, *Raport z konferencji „W obliczu starości” zorganizowanej w ramach programu INTERREG IIIC w październiku 2006 roku*, [w:] H. Misiewicz, D. Błasiak, S. Adamczyk, *W obliczu starości. Opis projektu i dobrych praktyk*, Katowice 2007, s. 149.

² Dane na podstawie: *Polska w obliczu starzenia się społeczeństwa. Diagnoza i program działania*. Warszawa 2008, s. 9.

³ *Prognoza ludności na lata 2008 – 2035*. GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf, s. 16.

⁴ Tamże.

⁵ Dane na podstawie: *Polska w obliczu starzenia się społeczeństwa. Diagnoza i program działania*. Warszawa 2008, s. 9.

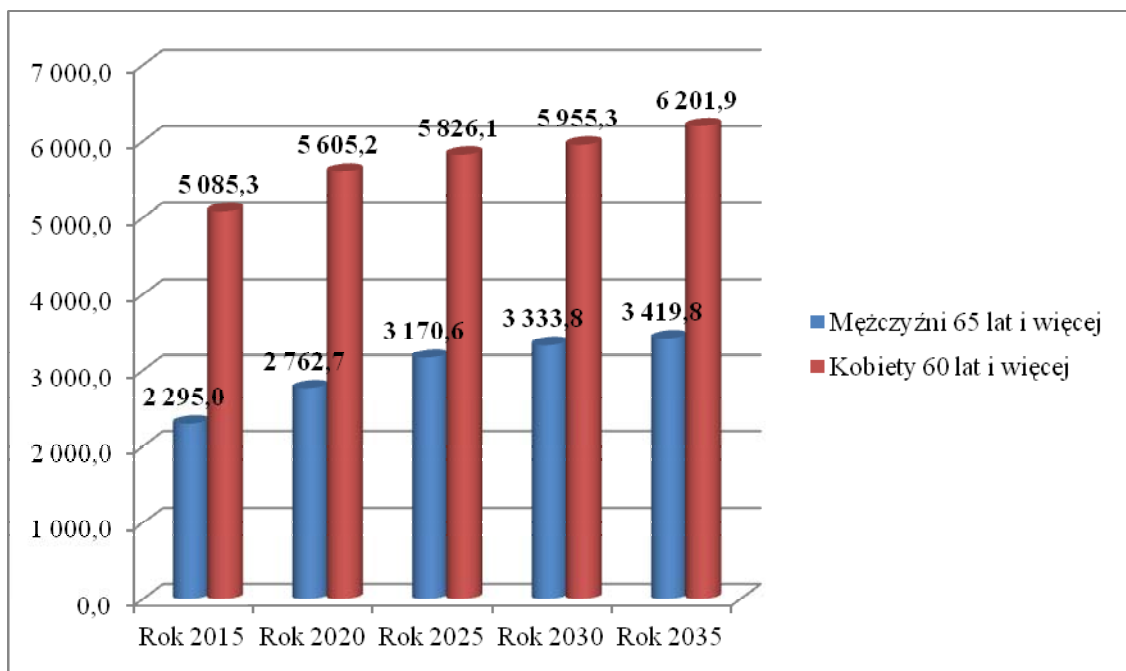
⁶ Dane opracowane na podstawie: *Prognoza ludności na lata 2008 – 2035*. GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf

PROGNOZA LUDNOŚCI POLSKI W WIEKU POPRODUKCYJNYM (w tysiącach)			
Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni 65 lat i więcej	Kobiety 60 lat i więcej
Rok 2015	7 380,3	2 295,0	5 085,3
Rok 2020	8 367,9	2 762,7	5 605,2
Rok 2025	8 996,7	3 170,6	5 826,1
Rok 2030	9 289,1	3 333,8	5 955,3
Rok 2035	9 621,7	3 419,8	6 201,9

Tabela 1 Prognoza ludności Polski w wieku poprodukcyjnym do 2035 r.

Źródło: Opracowania własne na podstawie: *Prognoza ludności na lata 2008 – 2035*. GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf

Z prognozy GUS wynika, że najwyższy wzrost liczby osób starszych w Polsce przypadać będzie na lata 2015 – 2020, gdzie szacuje się wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym o ponad 987 tysięcy, czyli o 13,4%. W skali całego społeczeństwa, w roku 2015 stanowić będą 19,4%, a w roku 2020 już ponad 22%. Ponadto w kolejnych latach wśród osób w wieku poprodukcyjnym przeważać będą kobiety, stanowiąc w roku 2015 prawie 68,9% ludności w wieku emerytalnym, a w 2035 roku – prawie 64,5 %⁷.

Rysunek 1 Prognoza ludności według płci od 2015 roku do 2035 roku, w Polsce

Źródło: Opracowania własne na podstawie: *Prognoza ludności na lata 2008 – 2035*. GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf

⁷ Opracowania własne na podstawie: *Prognoza ludności na lata 2008 – 2035*. GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf

W województwie kujawsko – pomorskim sytuacja demograficzna kształtuje się na podobnym poziomie, co w całym kraju. „W ostatnich latach obserwuje się niepokojące tendencje świadczące o starzeniu się społeczeństwa i zmianie struktury wiekowej ludności. Na koniec 2009 roku w naszym województwie przeważała ludność w wieku produkcyjnym – 1 338,4 tys. osób, co stanowiło 64,7% ogółu ludności. Ponadto zauważa się także wyraźną tendencję wzrostową liczby osób w wieku poprodukcyjnym, przy równoczesnym zmniejszaniu liczby dzieci i młodzieży. Osób w wieku 0-17 lat było 406,4 tys., tj. o 1,8% mniej niż w 2008 roku. Natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 2,2% osiągając liczbę 324,3 tys.”⁸. W roku 2010, osób w wieku poprodukcyjnym było już ponad 330 tysięcy, co stanowiło 16% mieszkańców województwa⁹. Natomiast prognozy GUS na lata 2008 – 2035 zakładają stale rosnącą liczbę osób starszych, których liczba wzrośnie o około 64,2% (w kraju wzrost o około 58,2%), przy ciągłym zmniejszaniu się liczby dzieci i młodzieży (0-17 lat) o około 27,5% (w kraju porównywalny spadek o około 24,8%) oraz liczby ludności w wieku produkcyjnym o około 17,2% (w kraju zmniejszy się o około 15,5%)¹⁰.

PROGNOZA LUDNOŚCI W WIEKU POPRODUKCYJNYM W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM (w tysiącach)			
Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni 65 lat i więcej	Kobiety 60 lat i więcej
Rok 2015	387,4	119,8	267,6
Rok 2020	443,3	145,4	297,9
Rok 2025	478,7	168,0	310,7
Rok 2030	493,4	176,0	317,4
Rok 2035	509,0	179,5	329,5

Tabela 2 Prognoza ludności województwa kujawsko – pomorskiego w wieku poprodukcyjnym do 2035 r.

Źródło: Opracowania własne na podstawie: *Prognoza ludności na lata 2008 – 2035*. GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf

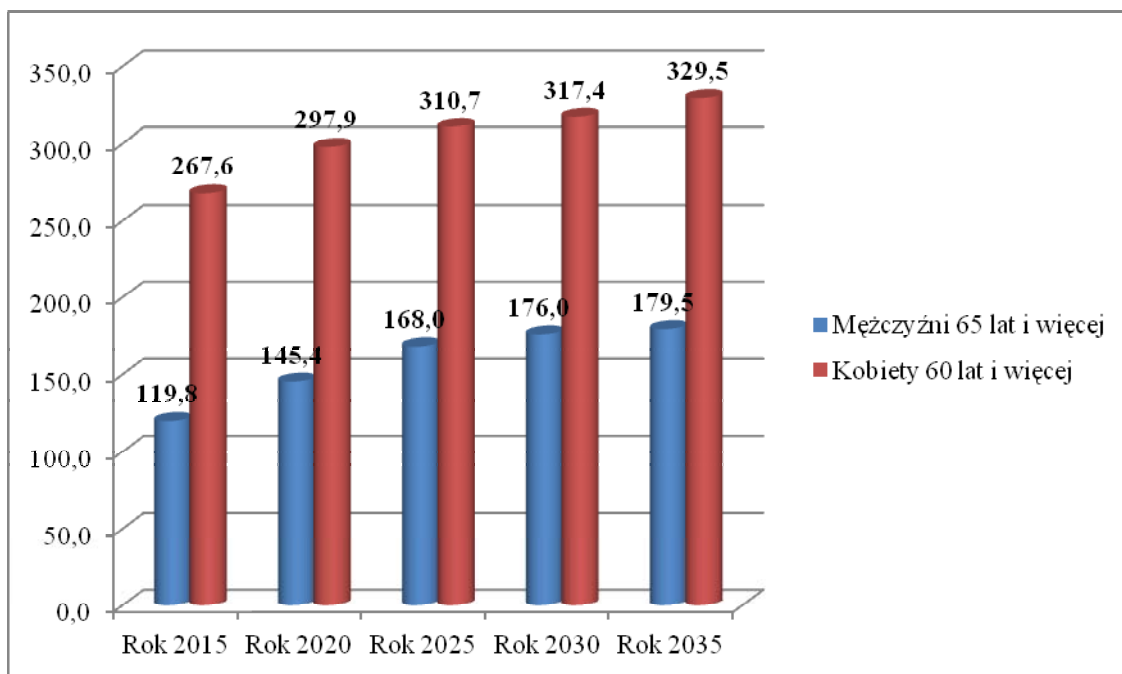
Według przewidywań GUS najwyższy wzrost populacji w wieku poprodukcyjnym w województwie kujawsko – pomorskim przypadać będzie na lata 2015 – 2020, gdzie liczba osób starszych wzrośnie o prawie 56 tysięcy, czyli o 14,5% i stanowić będzie w roku 2015

⁸ Dane na podstawie: *Raportu o stanie rodzin w województwie kujawsko – pomorskim*, przygotowanego przez Departament Spraw Społecznych, w 2011 roku.

⁹ Dane na podstawie: *Prognoza ludności na lata 2008 – 2035*. GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf

¹⁰ Na podstawie: *Raportu o stanie rodzin w województwie kujawsko – pomorskim*, przygotowanego przez Departament Spraw Społecznych, w 2011 roku.

18,9 % ogółu całego społeczeństwa, natomiast w 2020 roku już 21,7%. Ponadto wśród osób w wieku emerytalnym w województwie kujawsko – pomorskim przeważać będą kobiety, w roku 2015 stanowić będą - 69,1% ludności w wieku emerytalnym, natomiast w roku 2035 - 64,7%¹¹.

Rysunek 2 Prognoza ludności według płci od 2015 roku do 2035 roku, w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Opracowania własne na podstawie: *Prognoza ludności na lata 2008 – 2035*. GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf

„Zwiększenie dostępności usług medycznych i opiekuńczych oraz podniesienie jakości świadczonych usług, będzie prowadzić do dalszego systematycznego wydłużania życia ludności, co wpłynie na szybkie starzenie się społeczeństwa. Przeciętna długość trwania życia mieszkańców naszego województwa systematycznie wzrasta i w 2009 roku wynosiła dla mężczyzn 77,6 lat (w 2008 r. – 77,2), a dla kobiet 82,8 lat (w 2008 r. – 82,6). Zgodnie z prognozami GUS, sytuacja ta będzie się nieznacznie pogłębiać. Wart uwagi jest fakt, że do 2035 roku wzrośnie ponad dwukrotnie, liczba osób sędziwych, powyżej 80 roku życia”¹².

Jak pokazują powyższe dane, zjawisko starzenia się społeczeństwa oraz wzrost ludności w wieku emerytalnym, będzie się pogłębiać, dlatego też należy podjąć działania mające na celu pomoc osobom starszym w codziennym życiu, w integracji ze społeczeństwem oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.

¹¹ Dane opracowane na podstawie: *Prognoza ludności na lata 2008 – 2035*. GUS, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf

¹² Informacje na podstawie: *Raportu o stanie rodzin w województwie kujawsko – pomorskim*, przygotowanego przez Departament Spraw Społecznych, w 2011 roku.